

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCIProjekt współfinansowany przez
Unię Europejską w ramach
Europejskiego Funduszu
Społecznego**UNIA EUROPEJSKA**
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Nazwa przedmiotu		Kod ECTS	
Rzymskie korzenie współczesnego prawa rodzinnego w świetle psychologii ewolucyjnej		10.0.1205	
Nazwa jednostki prowadzącej przedmiot			
null			
Studia			
wydział	kierunek	poziom	jednolite studia magisterskie
Wydział Prawa i Administracji	Prawo	forma	stacjonarne
		moduł specjalnościowy	wszystkie
		specjalizacja	wszystkie
Nazwisko osoby prowadzącej (osób prowadzących)			
prof. UG, dr hab. Jacek Wiewiorowski			
Formy zajęć, sposób ich realizacji i przypisana im liczba godzin		Liczba punktów ECTS	
Formy zajęć		4	
Wykład		30 h wykładu - 1 ECTS	
Sposób realizacji zajęć		30 h konsultacji - 1 ECTS	
zajęcia w sali dydaktycznej		60 h praca własna studenta - 2 ECTS	
Liczba godzin			
Wykład: 30 godz.			
Cykl dydaktyczny			
2018/2019 letni			
Status przedmiotu		Język wykładowy	
fakultatywny (do wyboru)		polski	
Metody dydaktyczne		Forma i sposób zaliczenia oraz podstawowe kryteria oceny lub wymagania egzaminacyjne	
<ul style="list-style-type: none"> - Dyskusja - Wykład konwersatoryjny - Wykład problemowy - Wykład z prezentacją multimedialną 		Sposób zaliczenia	
		Egzamin	
		Formy zaliczenia	
		egzamin ustny	
		Podstawowe kryteria oceny	
		Procent wiedzy wymaganej dla danej oceny	
		bardzo dobry 5,0 91 i więcej	
		dobry plus 4,5 81-90	
		dobry 4 71-80	
		dostateczny plus 3,5 61-70	
		dostateczny 3 51-60	
		niedostateczny 2 pięćdziesiąt i mniej	
Sposób weryfikacji założonych efektów kształcenia			
W ramach egzaminu ustnego, poza sprawdzeniem wiedzy przekazanej w ramach wykładów, student powinien wykazać się znajomością zagadnień poruszonych w lekturach obowiązkowych (zasady określone w części 'Wykaz literatury').			
Określenie przedmiotów wprowadzających wraz z wymogami wstępnymi			
A. Wymagania formalne			
brak			
B. Wymagania wstępne			
Ukończenie kursu z zakresu prawa rodzinnego.			

Cele kształcenia

Celem kształcenia jest uzyskanie podstawowej wiedzy w zakresie oddziaływania tradycji rzymskiej na instytucje europejskiego prawa rodzinnego oraz na temat ich korzeni, w tym wynikających z ustaleń psychologii ewolucyjnej. Przedmiot ma służyć kształtowaniu postawy otwartości wobec konieczności wykorzystywania dorobku innych nauk społecznych oraz przyrodniczych w prawoznawstwie.

Treści programowe

Wpływ prawa rzymskiego na europejską tradycją prawną w prawie rodzinnym - 2 godziny
 Psychologia ewolucyjna a prawoznawstwo - 2 godziny
 Koncepcja rodziny rzymskiej i jej ewolucja - 2 godziny
 Rodzina w tradycji europejskiej. Uwagi na temat rodziny z perspektywy psychologii ewolucyjnej - 2 godziny
 Patria potestas i jej ewolucja; władza ojcowska i rodzicielska w europejskiej tradycji prawnej (macierzyństwo i ojcostwo, przysposobienie, stosunki między rodzicami i dziećmi). Władza rodzicielska w świetle psychologii ewolucyjnej - 10 godzin
 Iustum matrimonium, konkubinaty i inne związki faktyczne w prawie rzymskim oraz europejskiej tradycji prawnej (pojęcia podstawowe, przesłanki małżeństwa oraz innych związków, stosunki między małżonkami, ustanie małżeństwa, dodatek: zaręczyny i majątek małżeński). Małżeństwo i związki faktyczne hetero- i homoseksualne z perspektywy psychologii ewolucyjnej - 12 godzin

Wykaz literatury

A. Literatura wymagana do zdania egzaminu:

A.1. wykorzystywana podczas zajęć

Podręczniki (fragmenty dotyczące analizowanych zagadnień – z podręczników prawa rzymskiego do wyboru dwa)

Buss, D. M., Psychologia ewolucyjna, tłum. M. Orski, Gdańsk 2001

Dajczak, W., Giaro, T., Longschamps de Bérier, F., Prawo rzymskie. U podstaw prawa prywatnego, Warszawa 2014 (2. wydanie)

Kolańczyk, K., Prawo rzymskie, Warszawa 2007 (5. wydanie)

Sójka-Zielińska, K., Historia prawa, Warszawa 2015 (16. wydanie)

Wołodkiewicz, W., Zabłocka, M., Prawo rzymskie. Instytucje, Warszawa 2014 (6. wydanie)

Prace pomocnicze:

Berger, A., Encyclopedic Dictionary of Roman Law, Philadelphia 1953 https://archive.org/details/bub_gb_oR0LAAAIAAJ

Litewski, W., Słownik encyklopedyczny prawa rzymskiego, Kraków 1998

Wołodkiewicz, W., (ed.), Prawo rzymskie. Słownik encyklopedyczny, Warszawa 1986

Inne (obligatoryjnie siedem prac: do wyboru cztery prace – w tym co najmniej dwie książki oraz trzy prace obowiązkowe oznaczone gwiazdką)

Budzicz, Ł., Dlaczego pojawia się miłość? Ewolucja monogamicznego systemu kojarzenia się u ludzi, Kosmos. Problemy Nauk Biologicznych 60 (2011), s. 333-343 <http://kosmos.icm.edu.pl/PDF/2011/333.pdf>

Berman, J., Prawo i rewolucja. Kształtowanie się zachodniej tradycji prawnej, tłum. S. Amsterdamski, Warszawa 1995

Carcopino, J., Życie codzienne w Rzymie w okresie rozkwitu cesarstwa, tłum. M. Pąkińska, Warszawa 1960

Dębiński, A., Wójcik, M., (eds.) Wokół problematyki małżeństwa w prawie rzymskim, Lublin 2007

Iluk, J., Chrześcijańskie małżeństwo i rodzina w rzymskiej starożytności, [w:] W. Pałubicki, J. Iluk, Małżeństwo i rodzina w dawnym judaizmie i starożytnym chrześcijaństwie, Gdańsk 1995, s. 151-331

Insadowski, H., Rzymskie prawo małżeńskie a chrześcijaństwo, Lublin 1935

Kupiszewski, H., Powtórne małżeństwo w konstytucjach cesarzy rzymskich w IV i V wieku, *Analecta Cracoviensia* 7 (1975), s. 349-366

Kuryłowicz, M.:

- *Adoptio* prawa rzymskiego. Rozwój i zmiany w okresie poklasycznym i justyniańskim, Warszawa 1976

- *Prawo i obyczaje w starożytnym Rzymie*, Lublin 1994

- *Prawo rzymskie a nowe tendencje we współczesnym prawie rodzinnym (małżeństwo - związki partnerskie - adopcja), Interes prywatny a interes publiczny w prawie rzymskim*, pod redakcją B. Sitka, K. Naumowicz, K. Zaworskiej, Olsztyn 2012, s. 201-208

Kozubski, W.:

- *Opieka nad kobietami w prawie rzymskim*, Kraków 1922

- *Małżeństwo w zaraniu wieków, Meander* 1.5-6 (1946), s. 194-206, 252-263

Kuleczka, G., *Prawo rzymskie epoki pryncypatu wobec dzieci pozamałżeńskich*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1969

Kunderewicz, T., *Geneza opieki kobiety nad dziećmi w prawie rzymskim*, *Prawo Kanoniczne* 23.3-4 (1980), s. 287-297

Łapicki, B.:

- *Władza ojcowska w starożytnym Rzymie. Czasy królewskie, czasy republikańskie*, Warszawa 1933

- *Władza ojcowska w starożytnym Rzymie (okres klasyczny)*, Warszawa 1937

Misztal-Konecka, J., *Incestum w prawie rzymskim*, Lublin 2007

Niczyporuk, P.:

- *Żałoba i powtórne małżeństwo wdowy w prawie rzymskim*, Białystok 2002

- *Prywatnoprawna ochrona dziecka poczętego w prawie rzymskim*, Białystok 2009

*Pawłowski, B. (w rozmowie z T. Ulanowskim), *Nagi umysł. Dlaczego jesteśmy, jacy jesteśmy. Ludzka natura bez złudzeń*, Warszawa [2016]

*Pawłowski B., Danel, D., *Psychologia ewolucyjna – nauka o adaptacji i ewolucyjnej inercji ludzkiego umysłu*, *Kosmos* 58 (2009), s. 573-583

<http://kosmos.icm.edu.pl/PDF/2009/573.pdf>

Rozwadowski, W., *Istota małżeństwa w starożytnym Rzymie*, *Gdańskie Studia Prawnicze* 14 (2005), s. 773-784

- Sokala, A., *Lenocinium w prawie rzymskim*, Toruń 1992
- Wierzbowski, B., *Treść władzy ojcowskiej w rzymskim prawie poklasycznym: władza nad osobami dzieci*, Toruń 1977
- Wołodkiewicz, W., *Mater familias*, *Czasopismo Prawno-Historyczne* 16.1 (1964), s. 104-142
- Zabłocka, M., *Przemiany prawa osobowego i rodzinnego w ustawodawstwie dynastii julijsko-klaudyjskiej*, Warszawa 1987
- Zabłocki, J., *Si mulier vinum bibit condemnatur*, *Prawo Kanoniczne* 32.1-2 (1989), s. 223-232
http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Prawo_Kanoniczne_kwartalnik_prawno_historyczny/Prawo_Kanoniczne_kwartalnik_prawno_historyczny-r1989-t32-n1_2/Prawo_Kanoniczne_kwartalnik_prawno_historyczny-r1989-t32-n1_2-s223-232/Prawo_Kanoniczne_kwartalnik_prawno_historyczny-r1989-t32-n1_2-s223-232.pdf
- *Zaluski, W., *Ewolucyjna filozofia prawa*, Warszawa 2009
- A.2. studiowana samodzielnie przez studenta (obligatoryjnie pięć prac, w tym jedna w j. angielskim oraz jedna książka z prac oznaczonych gwiazdką; prace obcojęzyczne, poza studiami przy których podano strony internetowe, udostępnia prowadzący)
- Arjava, A., *Paternal Power in Late Antiquity*, *The Journal of Roman Studies* 88, (1998), pp. 147-165
- *Baker, R., *Wojny plemników. Niewierność, konflikt płci oraz inne batalie łóżkowe*, tłum. M. Ferek, Poznań 2004
- Betzig, L. :
- *Roman monogamy*, *Ethology and Sociobiology* 13 (1992), pp. 351-383
 - *Roman polygyny*, *Ethology and Sociobiology* 13 (1992), pp. 309-349
- *Buss, D. M., *Ewolucja pożądania. Jak ludzie dobierają się w pary?*, tłum. B. Wojcieszke, A. Nowak, Gdańsk 2003
- *Dawkins, R., *Samolubny gen*, tłum. M. Skoneczny, Poznań 2007
- De la Croix, D., Mariani, F., *From Polygyny to Serial Monogamy: A Unified Theory of Marriage Institutions*, *IZA Discussion Paper No. 6599 May 2012* <http://ftp.iza.org/dp6599.pdf>
- Elliott E. D., *Law and Biology: The New Synthesis?*, *Faculty Scholarship Series. Paper 2216* (1997)
http://digitalcommons.law.yale.edu/fss_papers/2216
- Giardina A., (ed), *Człowiek Rzymu*, tłum. P. Bravo, Warszawa 1997
- Grimal, P., *Miłość w starożytnym Rzymie*, tłum. J. R. Kaczyński, Warszawa 1967
- Jundziłł, J., *Wzorce i modele wychowania w rodzinie rzymskiej okresu III wiek p.n.e.- III wiek n.e.*, Bydgoszcz 2001
- *Miller, G., *Umysł w zalotach: Jak wybory seksualne kształtowały naturę człowieka*, tłum. M. Koraszewska, Poznań 2004
- Misztal-Konecka, J., *Bigamia w prawie rzymskim*, Lublin 2011
- *Mościskier, A., *Spór o naturę ludzką. Socjologia czy socjobiologia?*, Warszawa 1998
- Niczyporuk, P., *Zawarcie małżeństwa 'liberorum procreandorum causa' w prawie rzymskim*, *Zeszyty Prawnicze UKSW* 14.3. (2014), s. 193-220
http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Zeszyty_Prawnicze/Zeszyty_Prawnicze-r2014-t14-n3/Zeszyty_Prawnicze-r2014-t14-n3-s193-220/Zeszyty_Prawnicze-r2014-t14-n3-s193-220.pdf
- Nowak, M., *Dzieci pozamałżeńskie w świetle źródeł papirusowych z rzymskiego Egiptu, U schyłku starożytności. Studia źródłoznawcze* 14 (2015), s. 9-29
https://www.academia.edu/30256266/M._Nowak_Dzieci_pozama%C5%82%C5%BCe%C5%84skie_w_%C5%9Bwielu_%C5%BAr%C3%B3de%C5%82_papirusowych_z_rzymskiego_Egiptu_U_SCHYLKU_STAROC5%BBYTNO%C5%9ACI_STUDIA_%C5%B9R%C3%93D%C5%81OZNAWCZE_14_2015
- Rozwadowski, W., *Nowe badania nad istotą małżeństwa rzymskiego*, *Meander* 42.4-5 (1987), s. 237-247
- Scheidel, W.:
- *Monogamy and polygyny*. Version 1.0, January 2009. <https://www.princeton.edu/~pswpc/pdfs/scheidel/010903.pdf>
 - *Evolutionary psychology and the historian*, Version 1.0 April 2013, Princeton/Stanford Working Papers in Classics
<http://www.princeton.edu/~pswpc/pdfs/scheidel/041303.pdf>
 - *A peculiar institution? Greco-Roman monogamy in global context*, *History of the Family* 14 (2009), pp. 280-291
- Urbanik, J., *Konstantyńskie ograniczenia rozwodów : wolność małżeństw przebita szpilką do włosów*, *Studia Iuridica* 45 (2006), s. 255-268
<http://www2.wpia.uw.edu.pl/files/Urbanik/konstantyńskie%20ograniczenia%20rozwo.pdf?short=>
- Historia życia prywatnego. t. 1.: Od Cesarstwa Rzymskiego do roku tysięcznego*, [tłum.] K. Arnstowicz, M. Roztworowska, [red. naukowa przekładu] A. Łoś, Wrocław-Warszawa-Kraków 1998
- Wiewiorowski, J. (część prac dostępna na: <https://ug.academia.edu/JacekWiewiorowski>):
- *Porywanie kobiet jako zjawisko społeczne w późnym antyku. Moralność i prawo*, [w:] *Homo, qui sentit. Ból i przyjemność w średniowiecznej kulturze Wschodu i Zachodu*, pod redakcją J. Banaszekwicz i K. Ilskiego, Poznań 2013, s. 197-219
 - *Granice ojcowskiego ius vitae et necis wobec dziecka w prawie rzymskim okresu późnego antyku*, [w:] K. Ilski [et al.] (red.), *Zabójstwo dziecka w literaturze i kulturze europejskiej*, Poznań 2014, s. 45-70
- *Wilson, E. O., *Socjobiologia*, tłum. M. Siemieński, Poznań 2001, ss. 290-323
- Wycisk, F.:
- *Obowiązki alimentacyjne i wychowawczy w prawie rzymskim okresu królewskiego*, *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne* 10 (1963), s. 215-243
 - *Rodzicielski obowiązek wychowania potomstwa w prawie rzymskim okresu republikańskiego*, *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne* 12 (1965), s. 131-151
- *Wright, R., *Moralne zwierzę: dlaczego jesteśmy tacy, a nie inni. Psychologia ewolucyjna a życie codzienne*, tłum. H. Jankowska, Warszawa 2004
- Zabłocki, J., - *Rodzina rzymska w świetle Noctes Atticae Auliusa Gelliusa*, [w:] J. Jundziłł (ed.), *Rodzina w społeczeństwach antycznych i wczesnym chrześcijaństwie. Literatura, Prawo, Epigrafika, Sztuka*, Bydgoszcz 1995, s. 45-57

Zabłocka, M., *Ius trium liberorum w ustawodawstwie dynastii julijsko-klauzyjskiej*, *Prawo Kanoniczne* 29.1-2 (1986), s. 243-264
http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Prawo_Kanoniczne_kwartalnik_prawno_historyczny/Prawo_Kanoniczne_kwartalnik_prawno_historyczny-r1986-t29-n1_2/Prawo_Kanoniczne_kwartalnik_prawno_historyczny-r1986-t29-n1_2-s243-264/Prawo_Kanoniczne_kwartalnik_prawno_historyczny-r1986-t29-n1_2-s243-264.pdf

B. Literatura uzupełniająca (prace obcojęzyczne, poza pracami przy których podano strony internetowe, dostęp po konsultacji z prowadzącym)
 Arjava, A., *Women and Law in Late Antiquity*, Oxford 1996

Astolfi, R., *Studi sul matrimonio nel diritto romano postclassico e giustiniano*, Napoli 2012

Dunbar, M., Barret, L. (eds.), *Oxford Handbook of Evolutionary Psychology*, Oxford 2007

Beaucamp, J., *Le statut de la femme à Byzance (IVe-VIe siècle)*, vol. 1-2, Paris 1990-1992

Buss, D. M. (ed.), *The Handbook of Evolutionary Psychology*, Hoboken 2005

Clark, G., *Woman in Late Antiquity. Pagan and Christian Life-styles*, Oxford 1993

Evans Grubbs, J., *Law and Family in Late Antiquity: the Emperor Constantine's Legislation on Marriage*, Oxford 1995 (reed. Oxford 1999)

Dixon, S., *The Roman Family*, Baltimore & London 1992

Fayer, C., *La familia romana. Aspetti giuridici ed antiquari. Sponsale. Matrimonio. Dote. Parte seconda*, Roma 2005

Fortunato, L., Archetti, M., *Evolution of monogamous marriage by maximization of inclusive fitness*, *Journal of Evolutionary Biology* 23.1 (2010), pp. 149-156

Gies, F., *Marriage and the Family in the Middle Ages*, New York 1989

Hoffman, M. B., *Law & Biology*, *The Journal of Philosophy, Science & Law* 8 (2008) <http://www6.miami.edu/ethics/jpsl/>

Jońca, M., *Parricidium w prawie rzymskim*, Lublin 2008

Krause, J.-U., *Witwen und Waisen im Römischen Reich*, Bd.1-4, Stuttgart 1994-1995

Krawiec, A., *Seksualność w średniowiecznej Polsce*, Poznań 2000

Maxwell, M., *The Sociobiological Imagination*, Albany 1981

Madsen, E. A., Tunney, R. J., Fieldman, G., Plotkin, H. C., Dunbar, R. I. M., Richardson, J.-M., McFarland, D., *Kinship and altruism: A cross-cultural experimental study*, *British Journal of Psychology* 98 (2007), pp. 339-359 <https://lucris.lub.lu.se/ws/files/5315300/4091559.pdf>

Mulders-Klein, M.-Th., *The position of the Father in the European Legislation*, *International Journal of Law, Policy and the Family*, 4 (1990), pp. 131-153

Nathan, G., *The Family in Late Antiquity. The Rise of Christianity and the Endurance of Tradition*, New York 2000

Nguyen, N. L., *Roman Rape: An Overview of Roman Rape Laws from the Republican Period to Justinian's Reign*, *Michigan Journal of Gender and Law* 13.1 (2006), pp. 75-112 <http://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1084&context=mjgl>

Kuefler, M., *The Marriage Revolution in Late Antiquity: The Theodosian Code and Later Roman Marriage Law*, *Journal of Family History* 32 (2007), pp. 343-370

Pinker, S., *Tabula rasa. Spory o naturę ludzką*, tłum. A. Nowak, Gdańsk 2005

Platek, S. M., Shackelford, T. K., (eds.), *Female Infidelity and Paternal Uncertainty. Evolutionary Perspectives on Male Anti-cuckoldry Tactics*, Cambridge 2006

Ploeger, A., *Evolutionary Psychology as a Metatheory for the Social Sciences*, *Integral Review* 6.3 (2010), pp. 164-174
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.691.7137&rep=rep1&type=pdf>

Rawson, B.:

- *Roman Concubinage and Other De Facto Marriages*, *Transactions of the American Philological Association* 104 (1974), pp. 279-305

- (ed.), *Marriage, Divorce, and Children in Ancient Rome*, Oxford 1991

- (ed.), *A Companion to Families in Greek and Roman World*, Chichester 2011

Reynolds, Ph. L., *Marriage in the Western Church. The Christianization of Marriage During The Patristic and Early Medieval Periods*, Boston – Leiden 2001

Roberts, S. C. (ed), *Applied Evolutionary Psychology*, Oxford 2012

Salmon, C. A., Shackelford, T. K. (eds.), *Family Relationships. An Evolutionary Perspective*, Oxford 2008

Sitek, B., *Trwałość i nierozzerwalność małżeństwa: ze studiów nad małżeństwem w prawie rzymskim, kanonicznym Kościoła katolickiego i polskim prawie cywilnym*, Olsztyn 2002

Treggiari, S.:

- *Concubinae*, *Papers of the British School at Rome* 49 (1981), pp. 59-81

- *Roman Marriage. Iusti Coniuges from the Time of Cicero to the time of Ulpian*, Oxford 1993

Tyszka, P., *Przemoc seksualna we wczesnośredniowiecznej Europie Zachodniej*, *Kwartalnik Historyczny* 108.2 (2010), s. 207-230

Wiewiorowski, J. (część prac dostępna na: <https://ug.academia.edu/JacekWiewiorowski>):

- *Socjobiologia i prawo rzymskie – krótkie uwagi w świetle dwóch konstytucji rzymskich okresu dominatu*, [w:] *Interes prywatny a interes publiczny w prawie rzymskim*, pod redakcją B. Sitek, K. Naumowicz, K. Zaworskiej, Olsztyn 2012, s. 281-301

- *Dopuszczalność zabójstwa kalekiego noworodka w pogańskim Rzymie*, [w:] K. Iłski [et. al.], *Zabójstwo dziecka w literaturze i kulturze europejskiej II*, Poznań 2016, s. 23-40

Wilson E. O., *O naturze ludzkiej*, tłum. B. Szacka, Poznań 1988

Zamboni, M., *Evolutionary Theory and Legal Positivism: A Possible Marriage*, [w:] *The Selected Works of Mauro Zamboni* (2010)
http://works.bepress.com/mauro_zamboni/8

Efekty kształcenia

Wiedza

<p>(obszarowe i kierunkowe)</p> <p>Student wykazuje się zrozumieniem skali oddziaływania instytucji rzymskiego prawa rodzinnego na tradycje prawa europejskiego oraz rozumie ich uwarunkowania, w tym wynikające z ustaleń psychologii ewolucyjnej.</p>	<p>Student uzyskuje podstawową wiedzę w zakresie oddziaływania tradycji rzymskiej na instytucje europejskiego prawa rodzinnego oraz na temat ich korzeni a także podstawowe wiadomości na temat psychologii ewolucyjnej i jej ustaleń w zakresie stosunków rodzinnych.</p>
	<p>Umiejętności</p> <p>Student potrafi wyszukać informacje na temat rzymskiego prawa rodzinnego oraz późniejszej europejskiej tradycji prawnej w podstawowych źródłach oraz literaturze przedmiotu. Potrafi analizować tekst naukowy z zakresu prawoznawstwa oraz z obszaru innych nauk społecznych. Rozumie wpływ prawa rzymskiego na rozwój prawa rodzinnego oraz jego uwarunkowania, z uwzględnieniem ustaleń innych nauk społecznych oraz nauk przyrodniczych. Nabywa umiejętność interdyscyplinarnej analizy instytucji prawa rodzinnego.</p>
	<p>Kompetencje społeczne (postawy)</p> <p>Student rozumie potrzebę uczenia się przez całe życie, potrafi inspirować i organizować proces uczenia się innych osób. Potrafi wyrażać własne opinie o danym zagadnieniu zachowując otwartość na rozwiązania alternatywne.</p>
<p>Kontakt</p> <p>jacek.wiewiorowski@prawo.ug.edu.pl</p>	